

Dokuz Subay Olayı

20 Aralık 1957'de Kur. Bnb. Samed Kuşçu tarafından ihbar edilen, dokuz subayın örgüt kurup gizli toplantılar yaparak hükûmeti devirme planının ortaya çıkması "*Dokuz Subay Olayı*" olarak tarihe geçmiştir. Bu olay, ordu içinde hükûmete karşı örgütlenmeleri ortaya çıkaran bir olaydır. Tek parti dönemini sonlandıran Demokrat Parti (DP), iktidara gelmesinin ardından birçok yenilik yapmıştır. Ancak bu yenilikler ve uygulamalardan memnun olmayan silahlı kuvvetlerin içindeki bazı genç subaylar çeşitli örgütlenmeler içinde olmuşlardır. Bunlardan birisi de 1952 yılında Faruk Ateşdağlı'nın etrafında toparlanan ve "*Dokuz Subay Olayı*" olarak isimlendirilen örgütlenmedir.

1954 yılından itibaren DP'nin izlediği politika ve yaşanan ekonomik bunalımlar bazı sorunları da beraberinde getirmiştir. [Truman Doktrini](#) ve [Marshall Planı](#) kapsamında Türkiye'ye yapılan yardımlar orduda, özellikle eğitim alanında değişimleri beraberinde getirmiştir. Hem ordu içinde yaşanan sorunlara hem de siyasi, sosyal ve ekonomik alanda yaşanan sıkıntılara çare arayışları başlamıştır. Siyasi ve ekonomik kaygılar ve üst rütbeli subaylarla iyi ilişkileri olan iktidarın alt rütbede bulunanların sorunlarını görmezden gelmesi ordu içinde müdahale fikirlerinin ortaya çıkmasına neden olmuştur. Ankara ve İstanbul başta olmak üzere birçok şehirde örgütler kurulmuştur. 1957 yılında ise bu örgütler birleşmiştir.

DP, 1957 seçimlerinde yeniden iktidara gelse de oy kaybına uğramış, bu kaybın yarattığı gerginlik ile baskıcı ve hoşgörüsüz bir politika izlemeye başlamıştır. Siyasi ortamdaki gerginlik ordu içinde kendini göstermiş, DP'ye karşı örgütsel faaliyetleri de artırmıştır. Seçimlerin ardından ihtilal yapabilecek bir örgütün varlığının ihbar edilmesi ülkedeki gerilimi artırmıştır. Dokuz Subay tarafından 1958 yılında ihtilal yapmaya karar verilmişse de herhangi bir girişimde bulunmamışlardır. Şöyle ki, kurulma aşamasındayken örgüt, Kur. Bnb. Samet Kuşçu ile de bağlantı kurmuş cunta lideri Faruk Güventürk Kuşçu'nun ihtilal yanlısı olduğunu düşünerek darbe hakkında bilgi vermiş ancak şüpheli tavırlarından dolayı örgüte alınmaması nedeniyle Kuşçu tarafından yalnızca kendisi ile bağlantı kuran Kur. Alb. İlhami Barut, Kur. Alb. Naci Aşkın, Yrb. Faruk Güventürk, Bnb. Ata Tan, Bnb. Asım Ural, Bnb. Ahmet Dalkılıç, Yzb. Hasan Sabuncu, Yzb. Kazım Özfırat, emekli Kur. Alb. Celal Yıldırım'ın ihbar edilmesi ile ortaya çıkmıştır.

Hükûmete karşı darbe girişiminin ortaya çıkarıldığı haberlerinin ardından Samet Kuşçu'nun emekli Tuğg. Kazım Demirkan ve İstanbul Milletvekili Mithat Perin aracılığıyla başbakana yaptığı ihbar üzerine 16 Ocak 1958'de 9 subay tutuklanmıştır. İddianamede CHP adayı Cemal Yıldırım'ın Samet Kuşçu'ya seçimler öncesi ve sonrasında hükûmeti devirme teklifi yaptığı ve Kuşçu'nun da örgüt üyeleri ile işbirliğine gittiğine yer verilmiştir. İhbarın ardından Kuşçu emniyete verdiği ifadenin ardından can güvenliği endişesiyle ABD Konsolosluğuna sığınmış ancak konsolosluğun haber vermesiyle tutuklanmıştır. Sorgulanmalarının ardından başkanlığını Tuğg. Cemal Tural'ın yaptığı askeri mahkeme 26 Mayıs 1958 yılında 9 subayın beraatına karar vermiştir. Soruşturma sürecinde bir ihbar mektubuyla Bnb. Rıza Akaydın, Yzb. Suphi Gürsoytrak ve Yzb. Orhan Erkanlı da tutuklanmış ancak suç bulunmayınca serbest bırakılmışlardır. Sorgulama sırasında Kuşçu, *darbe yapmazlarsa bakanlara yönelik suikast faaliyetinde bulunacaklarını* ifade etmiştir. Samet Kuşçu ise orduyu isyana teşvik suçundan 2 yıl hapse mahkûm edilmiş ve ordudan ilişkisi kesilmiştir.

Cumhurbaşkanı Celal Bayar bir ihtilalin dokuz subay tarafından yapılamayacağı gerçeğinden hareket ederek *Biz olaya [Dokuz Subay Olayı] o kadar önem vermedik* demesine rağmen soruşturmanın derinlemesine yapılmasını istemiştir. Başbakan Adnan Menderes ise Bayar'ın bu tutumuna karşın örgüt içinde general olmaması ve orduyu karşısına almamak için o kadar da ciddiye almamıştır. Aslında Menderes, iddianamede adı geçen Cemal Yıldırım'ın suçlu

olduğuna emin olduğunu ancak Türk Ordusunun zarar göreceği düşünüldüğü için soruşturmanın sonlandırıldığını da ayrıca ifade etmiştir. Soruşturma kapsamında Kuşcu'nun ifadesinde adı geçen Tuđđ. Cavit evik ile Tuđđ. Kani Akman emekli edilmiş, örgüte ye olduğundan şüphe edilen kişiler de Ankara ve İstanbul'a dağıtılmıştır. Olay karşısında üst düzey komutanlar sessiz kalırken, olay öncesi örgütlenmeden haberi olduğu belirtilen ve Güventürk'n örgütün sivil lideri olması için teklifte bulunduğu Hasan şemi Ergin Mill Savunma Bakanlığından istifa etmiş, 2. Ordu K. Org. Rüştü Erdelhun ise Başbakan'a bağlılığını bildirmiştir.

Derinlemesine soruşturma yapılmaması ve mahkemeden de önemli bir sonuç çıkmaması sonucunda olay sonrası ordu içindeki örgütlenmeler hakkında yaklaşık iki yıl boyunca hiçbir faaliyet bilgisi duyulmamış, bu dönem "Sus-Pus Dönemi" olarak nitelendirilmiştir.

Ordu içindeki örgütlemenin sadece bir halkasını oluşturan **Dokuz Subay Olayı**, sonraki yıllarda ordunun siyaset üzerindeki etkisini artırmamasıyla örgütlenmeler yeniden alevlenmiştir. Her darbe ya da girişimin devlete ve iktidara zarar verdiği açıktır. **Dokuz Subay Olayı** da iktidara zarar vermiştir. Olay, sonraki yıllarda ordu içinde görülecek örgütlerin bir araya gelmelerine sebebiyet vermiş, hkmete karşı tavır net Őekilde ortaya konmuştur.

Yeşim DEMİR YERLİ

KAYNAKÇA

Süreli Yayınlar

Cumhuriyet, 26 Kasım 1958. **Cumhuriyet**, 27 Mayıs 1958.

Araştırma Eserler

AKYAZ, Doğan, **Askeri Müdahalelerin Orduya Etkisi**, İletişim Yayınları, İstanbul, 2002.

ALTUNCUOğLU, Neslihan ve DURMUş, Merve, "9 Subay Olayı'nda Samet Kuşcu'nun Rolü", **Journal of Universal History Studies**, 3 (Prof. Dr. Mustafa Keskin Special Issue), 2020, ss.131-147.

ARCAYÜREK, Cüneyt, **Darbeler ve Gizli Servisler**, Bilgi Yayınevi, İstanbul 1989.

BALCI, Meral ve TUZAK, Mervenur, "Dokuz Subay Olayı ve İhtilale Giden Süreç", **3. Uluslararası 19 Mayıs Yenilikçi Bilimsel Yaklaşımlar Kongresi**, Mayıs 2020, ss. 196-204.

BELEN, Fahri, **Ordu ve Politika**, Bakış Matbaası, İstanbul 1971.

EKİNCİKLİ, Mustafa ve şAHİN, Alpaslan, "27 Mayıs 1960 Askeri Darbesi ncesinde Kurulan 'İhtilal rgtleri' ve 'Dokuz Subay Olayı', **Akademik Bakış Dergisi**, S.70, Kasım-Aralık 2018, ss. 39-54.

GöKTAş Hıdır ve GÜLBAY, Metin, **Kışladan Anayasaya Ordu**, Metis Yayınları, İstanbul 2004.

GÜRSOY, İdris, **27 Mayıs Darbesinin Ayak Sesleri, Dokuz Subay Olayı ve Samet Kuşcu**, Kaynak

Yayınları, İstanbul 2012.

İPEKÇİ, Abdi ve COŞAR, Ö. Sami, **İhtilalin İç Yüzü**, İstanbul 1965.

KAYALI, Kurtuluş, **Ordu ve Siyaset (27 Mayıs-12 Mart)**, İletişim Yayınları, İstanbul 1994.

ÖZTÜRK, O. Metin, **Ordu ve Politika**, Gündoğan Yayınları, Ankara 1993.

29/10/2024 tarihinde <https://ataturkansiklopedisi.gov.tr/bilgi/dokuz-subay-olayi/?pdf=6911> adresinden erişilmiştir